

MsDos – əmrləri

MsDos (Microsoft Disc Operation System) – əməliyyatlar Sistemi üzərində Windows əməliyyatlar sistemi qurulmuşdur. Onu bilmədən Windows-u bilmək evi özülsüz tikmək kimi bir şeyə bənzəyir. MsDos yalnız əmrlərdən ibarətdir o Windows kimi bir neçə əməliyyatı birdən yerinə yetirə bilmir. Burada yalnız əməliyyatları ardıcıl yernə yetirmək olar, yəni birdəfəyə iki və daha çox əməliyyatı yerinə yetirmək olmur. İndi isə gəlin bu əməliyyatlar sistemi ilə tanış olaq.

MsDos-un işə buraxılması: Əgər siz indi Windows Əməliyyatlar sistemində işləyirsinizsə onda bu sistemi çağırmaq üçün START /RUN edir və orada "command" əmrini yazıb OK düyməsini sıxın. Bundan sonra qara fonda bir pəncərə açılacaq bu MsDos–dur.

CD əmri: Əgər siz indi Windows Əməliyyatlar sistemində işləyirsinizsə onda bu sistemi çağırmaq üçün START /RUN edir və orada "command" əmrini yazıb OK düyməsini sıxın. Bundan sonra qara fonda bir pəncərə açılacaq bu MsDos–dur.

Bir qovluq irəli və ya geriye çəkilmək üçün istifadə olunur.

CHDIR [disk:][qovluq] – yazılmış qovluğa daxil olmaq üçün

CHDIR [..] – bir qovluq yuxarı qalxmaq üçün

CD [disk:][qovluq] – yazılmış qovluğa daxil olmaq üçün

CD [..] – bir qovluq yuxarı qalxmaq üçün

Məs:

C:\>CD derslik yazdıqdan sonra

C:\derslik> olacaq. Sonra isə

C:\derslik>CD.. yazsaq

C:\> olacaq

CLS əmri: Ekranı təmizləyir.

Əgər sizdə ekran bu cür şəkildədirsə onda CLS əmrindən sonra o
aşağıdakı şəkildə olacaq

COLOR əmri: rəngləri təyin edir.

COLOR [rənglər]

Rənglər iki atribut olur I-si arxa fonun II-si isə mətnin rəngini təyin edir. Hər bir rəng aşağıdakı qiymətləri ala bilər.

0 = qara 8 = boz

1 = göy 9 = açıq göy

2 = yaşıl A = açıq yaşıl

3 = mavi B = açıq mavi

4 = qırmızı C = açıq qırmızı

5 = bənövşəyi D = açıq bənövşəyi

6 = yaşıl E = açıq yaşıl

7 = ağ F = parlaq ağ

əgər atribut verilməzsə onda susmaya görə olan rənglər götürülür.

Nümunə: COLOR 97 açıq göy

fonda ağ mətn təyin edir.

COPY əmri: bir və ya bir neçə faylın bir yerdən digərinə köçürülməsi.

COPY [/D] [/V] [/N] [/Y | /-Y] [/Z] [/A | /B] mənbə [/A | /B]

[+ mənbə [/A | /B] [+ ...]] [nəticə [/A | /B]]

mənbə Bir və ya bir neçə köçürülən faylların adları

/A Fayl ASCII tekst faylıdır

/B Fayl ikili fayldır

/D Şifrə olunmuş faylın yaranmasını qeyd edir nəticə

Qovluq və ya son faylın adı

/V Faylların köçürülməsinin doğruluğunu yoxlayır

/N Faylların adlarında 8.3 standartında qısa adların tətbiqinə cəhd etmək

/Y Mövcud faylın üzərinə yazılma üçün sorğunun boğulması /-Y

Mövcud faylın üzərinə yazılma üçün sorğunun vacib soruşulması

/Z Şəbəkə fayllarının yenilənməklə köçürülməsi

DATE əmri: Tarixin çıxarılması və dəyişdirilməyi.

DATE [/T : tarix]

/T atributu tarixi dəyişmək haqqında məlumat soruşmadan ekrana yalnız tarixi çıxardır.

MS DOS əməliyyat sistemi əmrlər vasitəsilə yerinə yetirilən bir sıra xüsusi xidmət proqramlarına malikdir. Bu əmrlərin bir hissəsi diskdə adi proqram faylı kimi yerləşir ki, bunlar da xarici əmrlər adlanır.

Qeyd etmək lazımdır ki, istifadəçilərin əksəriyyəti praktiki olaraq MS DOS-un bir çox əmrlərindən istifadə etmir. İstifadəçi hiss etmədən bu əmrlər qeyri-əşkar şəkildə yerinə yetirilir. Amma bəzi əmrlərin öyrənilməsi vacibdir. Əmrləri yerinə yetirərkən faylın yolu, daha doğrusu yerləşdiyi ynvən göstərilməlidir, yəni fayl hansı məntiqi disk və alt kataloqda yerləşir. Əsas əmrlər aşağıdakılardır: DIR əmri hər hansı bir diskdə yerləşən faylların adlarının ekrana çıxarılmasını təmin edir. Əmrin ymumi yazılışı aşağıdakı kimidir. DIR[D][/W][/P]

Burada: [D]–disk qurğusunun ynvənini göstərir. Elastik disklər üçün “A” və ya “V”, bərk disklər üçün “C” və ya “D” daxil edilməlidir. [/W]– bu parametr daxil edilərsə faylların adları bytyn ekran boyu sytunlarla təsvir ediləcək [/P]– bu parametr faylların adlarını fasilələrlə ekranda təsvir edir. Yəni ekran dolduqda fasilə baş verir, ixtiyari dyyməni sıxdıqda növbəti fayllar təvir edilir DIR C:/ daxil edib Enter dyyməsini sıxdıqda ekrana C diskində olan bytyn kataloqların siyahısı çıxacaq. Əgər C diskində yerləşən konkret kataloqun daxilində olan faylları təsvir etmək lazımdırsa, onda əmri aşağıdakı kimi daxil etmək lazımdır. DIR C:/ [kataloqun adı] Əgər kataloqda yerləşən alt kataloqun fayllarını təsvir etmək lazım gələrsə onda: DIR C:/ [kataloqun adı]/[alt kataloqun adı] daxil edilməlidir.

Tutaq ki, C diskində yerləşən Foxbase kataloqunun fayllar siyahısına

baxmaq lazımdır. Onda əmr aşağıdakı kimi daxil edilməlidir. DİR C:/
Foxbase Enter Bu əmr daxil edildikdən sonra ekrana aşağıdakı kimi
məlumatlar çıxacaq. Faylın adı tipi tutumu tarixi vaxtı mfoxsplus
exe 2800 12-10-97 9:12 mfoxhelp com 4050 22-6-97 14:15 baza
dbf 200 7-12-97 12:10 baza 2 prq 1800 6-09-97 10:12 DİR
əmrindən istifadə etməklə kataloq daxilində olan bytyn faylları
deyil, yalnız bir qismini də ekranda təsvir etmək olar. Məsələn, DİR
C:/Word/*.doc Enter daxil edilərsə, onda ekrana yalnız tipi .doc olan
bytyn fayllar çıxacaq. 2. Kataloqların yaradılması Yeni kataloq
yaratmaq üçün MD əmrindən istifadə olunur. Əmrin ümumi yazılış
formasını aşağıdakı kimidir. MD [alt kataloqun adı] Enter Alt kataloq
yaratmaq üçün əmrin ümumi forması belədir. MD[kataloqun adı]/[alt
kataloqun adı] Enter Tutaq ki, ANKET adlı bir kataloq yaratmaq
lazımdır. Onda, MD ANKET Enter daxil etmək lazımdır. Əgər ANKET
kataloqunun daxilində TEXT adlı kataloq yaratmaq lazımdırsa, onda
MD ANKET/ TEXT Enter daxil etmək lazımdır. Hər hansı bir kataloqa
daxil olmaq üçün disk qurğusunun ünvanından sonra daxil olmaq
istədiyimiz kataloqun adını daxil etmək lazımdır. Məsələn: C:/
Foxbase Bir kataloqdan digər kataloqa keçmək üçün CD əmrindən
istifadə edilir. CD/- əsas kataloqa keçid CD/ Foxbase- Foxbase
kataloquna keçid CD/Norton/Norton5- Norton kataloqunun
daxilində yerləşən Norton5 kataloquna keçid. Bir disk qurğusundan
digər disk qurğusuna keçmək üçün C: , D: , A: , V: əmrlərindən
istifadə olunur. Məsələn, A:/ Enter daxil edilərsə, bu zaman A disk

qurğusu aktiv olacaq Fayl və kataloqların köçyrməsi Kataloqları bir diskdən digər diskə və ya faylları bir kataloqdan digər kataloqa köçyrmək olar. Bu əmrin ymumi yazılış forması belədir. COPY [D:]/[kataloqun adı]/[faylın adı] [D:]/[kataloqun adı] Əvvəlcə fayl yerləşən kataloqun diski, kataloqun adı və faylın öz adı qeyd olunur. Sonra boşluq işarəsi daxil edib faylı qəbul edən kataloqun diskini və adını daxil etmək lazımdır. Tutaq ki, C diskində yerləşən BASIC kataloqundakı bytyn faylları C diskindəki BAS kataloquna köçyrmək lazımdır. Onda COPY C:/ BASIC/*.* C:/ BAS əmrini daxil etmək lazımdır. Tutaq ki, C diskində yerləşən LEX kataloqundakı tipi .txt olan faylları A diskindəki TEXT kataloquna köçyrmək lazımdır. Onda COPY C:/ LEX /*.TXT A:/ TEXT əmrini daxil etmək lazımdır. COPY əmri faylları yalnız kataloqlara deyil, həm də müxtəlif elektron və çap qurğularına da köçyrə bilər. COPY əmri bir neçə qurğunun standart adını qəbul edir. PRN və ya LPT1 –birinci çap qurğusu – sistemlə birləşən əsas çap qurğusu LPT2 –ikinci çap qurğusu LPT3 – üçüncü çap qurğusu AUX və ya COM1 –birinci kommunikasiya qurğusu COM2 – ikinci kommunikasiya qurğusu NUL – boş qurğu Əgər, COPY C:/LEX/SAİD.TXT PRN daxil edilərsə, onda SAİD.TXT mətn faylı çap qurğusuna göndəriləcək. Fayl və kataloqların daşınması Kataloqları bir diskdən digər diskə və ya faylları bir kataloqdan digər kataloqa daşımaq olar. Bu əmrin ymumi yazılış forması belədir. MOVE [D:]/[kataloqun adı]/[faylın adı] [D:]/[kataloqun adı] Əvvəlcə fayl yerləşən kataloqun diski, kataloqun adı

və faylın öz adı qeyd olunur. Sonra boşluq işarəsi daxil edib faylı qəbul edən kataloqun diskini və adını daxil etmək lazımdır. Tutaq ki, S diskində yerləşən BASIC kataloqundakı bytyn faylları C diskindəki BAS kataloquna daşımaq lazımdır. Onda MOVE C:/ BASIC/*.* C:/ BAS əmrini daxil etmək lazımdır. Tutaq ki, C diskində yerləşən LEX kataloqundakı tipi .txt olan faylları A diskindəki TEXT kataloquna daşımaq lazımdır. Onda MOVE C:/ LEX /*.TXT A:/ TEXT əmrini daxil etmək lazımdır. Fayl və kataloqların silinməsi Diskdə yerləşən fayl və kataloqların silmək üçün Del əmrindən istifadə edilir. Bu əmrin ümumi yazılış forması belədir. DEL [D:]/[kataloqun adı]/[faylın adı] [D:]—disk qurğusunun ynvvanını göstərir Tutaq ki, C diskində yerləşən LEX kataloqunda olan bytyn faylları silmək lazımdır. Onda, DEL C:/ LEX və ya DEL C:/ LEX*.* Daxil etmək lazımdır. Bundan sonra ekrana silinməni təsdiq edən sorğu çıxacaq. ARE YOU SURE (Y/N) (Siz əminsinizmi?) Silinməni təsdiq etmək üçün Y, əks halda N düyməsini sıxmaq lazımdır. Əgər C diskində yerləşən BASIC kataloqunda tipi .BAS olan faylları silmək lazımdırsa, onda DEL C:/LEX/*.*BAS daxil etmək lazımdır. Kataloqu silmək üçün RD əmrindən istifadə olunur. Bu əmrin ümumi yazılış forması belədir. RD [kataloqun adı] Enter Əgər TEXT adlı kataloqu silmək lazım gələrsə, onda RD TEXT Enter daxil etmək lazımdır. Tutaq ki, SUM adlı kataloq A diskində, yəni disketdədir və onu silmək lazımdır. Bunun üçün əmri aşağıdakı kimi daxil etmək lazımdır. RD A:/SUM Enter Faylın adının dəyişdirilməsi REN əmri faylın adının dəyişdirilməsi

yçyn nəzərdə tutulub.Faylın adını dəyişdirən zaman onun daxilində yerləşən informasiyanın məzmunu dəyişmir. Bu əmrin ymumi yazılış forması belədir. REN [D:]/[faylın köhnə adı] [faylın təzə adı] Əgər aktiv diskdə olan TEN.TXT faylının adını LİZA.TXT faylına dəyişdirmək lazımdırsa onda, REN TEN.TXT LİZA.TXT daxil edilməlidir. Tutaq ki,C diskində yerləşən LEXİCON kataloqundakı ANKET.TXT faylının adını PROG.TXT faylına dəyişmək lazımdır.Onda, REN S:/ LEXİCON/ANKET.TXT PROG.TXT daxil edilməlidir.